

Samenwerkend leren : droom of (bijna) realiteit?

Citation for published version (APA):

Doppenberg, J. J., Bakx, A. W. E. A., & Brok, den, P. J. (2013). Samenwerkend leren : droom of (bijna) realiteit? *Didaktief*, 43(9), 32-33.

Document status and date:

Gepubliceerd: 01/01/2013

Document Version:

Uitgevers PDF, ook bekend als Version of Record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.tue.nl/taverne

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

openaccess@tue.nl

providing details and we will investigate your claim.

Samenwerkend leren: droom of (bijna) realiteit?

'Een professionele leergemeenschap!' Dat is wat veel scholen willen zijn. Een school waarin leraren van en met elkaar leren, met als doel het onderwijs voor leerlingen te verbeteren. Dit blijkt nog helemaal niet eenvoudig.

De professionalisering van leraren verschuift steeds meer van buiten naar binnen de schoolmuren. Dat komt zo: We weten uit onderzoek inmiddels dat verbetering van de onderwijspraktijk niet iets is van een individuele leraar die op cursus gaat, maar van een team van leraren die samen aan vernieuwingen en hun onderwijs werken. Samenwerkend leren gaat uit van de kracht van het schoolteam: collega's die de praktijk en de context van de school begrijpen en herkennen, leren van en met elkaar. Maar werkt dit ook zo?

Stelling 1 Samenwerking van leraren draagt bij aan de professionalisering van de individuele leraar en het team.

Die stelling blijkt niet altijd waar. Samenwerkend leren is een complex proces. Zo wordt er niet automatisch geleerd van samenwerking, vindt het leren vaak onbewust plaats en kunnen leraren van dezelfde situatie iets anders leren.

Tijdens de schooldag werken leraren op verschillende momenten met elkaar samen. Dat kan variëren van formele teambijeenkomsten tot gesprekken tijdens de lunch. Is het zo dat leraren tijdens alle (informele) ontmoetingen leren? Nee, dat is niet zo. Tijdens team- en bouwvergaderingen wordt veel meer geleerd, maar ook gesprekken in de wandelgangen kunnen leerzaam zijn.

Hoewel er tijdens formeel georganiseerde momenten meer geleerd wordt, hangt dit wel af van het onderwerp of het doel van de samenwerking. Dat kan bijvoorbeeld het ontwikkelen van een leerlijn voor meerbegaafde leerlingen zijn of de wijze waarop leergesprekken met kinderen worden gevoerd. In de praktijk worden die samenwerkingsmomenten weleens 'misbruikt' voor organisatorische mededelingen: 'Wie heeft er pleinvacht?' Daar leert natuurlijk niemand van. Met andere woorden, het onderwerp waarover leraren praten is minstens zo belangrijk.

In ons onderzoek hebben we specifiek leren over vernieuwingen met elkaar vergeleken. Dan blijkt dat leraren veel leren als ze een nieuwe pedagogische en/of didactische benadering invoeren. Dit klinkt logisch omdat zij tijdens zo'n implementatie hun eigen gedrag moeten veranderen. Ze leren weinig van de implementatie van een nieuwe lesmethode. Net als in de rest van de wereld lijken Nederlandse basisscholen bij de aanschaf en implementatie van

een nieuwe methode weinig kritisch te reflecteren. Ze zien waarschijnlijk onvoldoende in dat hier kansen liggen om te professionaliseren en de huidige onderwijspraktijk te verbeteren. Een nieuwe methode kan leraren bijvoorbeeld helpen om het curriculum kritisch onder de loep te nemen. De context waarin het samenwerkend leren plaatsvindt, heeft dus veel invloed op het leerproces. Twee aspecten zijn daarbij belangrijk: de setting waarbinnen wordt samengewerkt en het doel of het onderwerp van de samenwerking.

Stelling 2 Afhankelijkheid tussen leraren speelt een belangrijke rol bij samenwerkend leren.

Als leraren met elkaar samenwerken kunnen zij van en met elkaar leren doordat zij bijvoorbeeld ideeën en ervaringen uitwisselen en elkaar feedback geven. De activiteiten die zij met elkaar ondernemen hebben invloed op wat en hoeveel zij leren. Hierbij speelt de mate van afhankelijkheid tussen leraren een grote rol. Ze hebben elkaar bijvoorbeeld minder nodig als ze na schooltijd luisteren naar elkaars verhalen en veel meer als zij tijdens een teamvergadering discussiëren over bijvoorbeeld schoolplannen. Deze stelling klopt: hoe meer leraren tijdens de samenwerking van elkaar afhankelijk zijn, hoe meer zij van en met elkaar leren. De mate van afhankelijkheid hangt niet alleen af van het soort activiteiten dat leraren ondernemen, maar ook van de context van samenwerking. Dat alles heeft invloed op de leeropbrengsten.

Stelling 3 De samenwerking die je ziet bij leraren bepaalt hun leren.

Zeker niet. Want wat een leraar leert, hangt niet alleen af van wat hij doet met collega's, maar ook van hetgeen hij denkt en voelt tijdens de samenwerking. Alles wat collega's horen of ervaren wordt gefilterd, vergeleken en geïntegreerd met hun bestaande opvattingen. Deze beïnvloeden hun onderlinge samenwerking. Zo helpen bepaalde opvattingen elkaar te begrijpen, maar ze kunnen

de diepgang van de samenwerking ook negatief beïnvloeden. Twee leraren kunnen een nieuwe didactiek bijvoorbeeld verschillend ervaren. Maar begrijpen ze ook hoe dat komt? Een leraar kan zo'n verschil in ervaring interpreteren op basis van bestaande beelden die hij heeft van zijn collega. 'Het zal wel niet bij hem passen omdat...' Kortom, deze beelden zorgen er vaak ook voor dat een leraar niet verder vraagt omdat hij wel denkt te weten waardoor zijn collega andere ervaringen heeft dan hijzelf. Het is belangrijk dat leraren zich bewust worden van hun opvattingen ten opzichte van collega's, de samenwerking zelf en het leren en onderwijzen. Vanuit dit besef kunnen zij zich gaan openstellen voor elkaar. Ook is het belangrijk dat ze gedachten, ervaringen en opvattingen expliciet naar voren brengen. Als zij deze met elkaar delen kunnen ze een gezamenlijke betekenis geven aan informatie en ervaringen. Dan kan er echt samen worden geleerd! Het geven van een gezamenlijke betekenis gebeurt in de praktijk vaak onbewust door elkaar te vertellen over succesvolle ervaringen. Transparantie en het herhalen van die successen is van groot belang. Succesvolle ervaringen van collega's zijn ook een belangrijke motivatie voor leraren om nieuwe aanpakken uit te proberen in de klas. ■

Bij leren hoort doen, denken en voelen

Dit artikel is gebaseerd op resultaten van het promotieonderzoek Collaborative Teacher Learning: Settings, Foci and Powerful Moments. Er zijn interviews en vragenlijsten afgenomen en er zijn samenwerkende leraren geobserveerd. In totaal hebben er ruim 450 leraren van 48 verschillende basisscholen meegewerkt. Meer info: j.doppenberg@gmail.com.

Zo maak je van samenwerkend leren een succes

- organiseer formele bijeenkomsten
- bespreek inhoudelijke onderwerpen
- focus op het verbeteren van het leren van leerlingen en het daarbij horende leerkrachtgedrag
- stimuleer elk teamlid deel te nemen aan de dialoog
- splits de groep op in kleinere subgroepen

tekst Jannet Doppenberg,
Anouke Bakx &
Perry den Brok
beeld Shutterstock